

Олена КИРИЧУК,
викладач ВСП «Технологіко-економічний
фаховий коледж Миколаївського НАУ»

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ОДИН З ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМКІВ ІНТЕГРАЦІЇ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

У сучасних умовах модернізації та глобалізації освіти, коли освіта і знання стають транскордонним та транснаціональним явищем, особливого значення набуває активна міжнародна співпраця у сфері освіти та науки нашої держави з іншими країнами, що дозволяє створити єдиний європейський освітній простір – зону «Європейської вищої освіти». Формування єдиного світового освітнього простору відбувається шляхом зближення підходів різних країн до організації освіти, а також шляхом визнання документів про освіту інших країн.

Спільний європейський освітній простір, з одного боку, сприяє зростанню мобільності здобувачів фахової передвищої освіти, науково-педагогічних та педагогічних працівників, а з іншого – академічна мобільність є необхідною умовою формування самого спільного освітнього простору. Академічна мобільність збільшує шанси людини на професійну самореалізацію, а також підвищує якість трудових ресурсів національної економіки. Вона стає відповіддю національних систем освіти на виклики глобального освітнього простору, жорстку конкуренцію на ринку освітніх послуг [1, с. 224].

У контексті нашого наукового дослідження академічна мобільність розглядається як форма організації освітнього процесу (зокрема, через дистанційне навчання), що забезпечує можливість навчатися, викладати, стажуватися чи здійснювати наукову діяльність в іншому навчальному закладі на території України чи поза її межами, результатом якої є самореалізація особистості в навчанні і професійній діяльності.

Академічна мобільність дає можливість здобувачам освіти самим формувати свою освітню траєкторію і в рамках освітніх стандартів, вибирати предмети, курси у відповідності зі своїми схильностями й устремліннями. При цьому характерною ознакою академічної мобільності студентів є тимчасове навчання в інших закладах вищої освіти.

Освітню мобільність у Європейському Союзі забезпечує низка спеціальних програм з багатомільйонними бюджетами. За 20 років програмою Erasmus скористалися понад 1,7 млн громадян ЄС. Для академічних обмінів між державами Євросоюзу та іншими країнами в рамках цього проекту працює програма Erasmus-Mundus («Еразм-Світ»). Проте, незважаючи на фахову підтримку з боку ЄС, нею скористалися лише поодинокі навчальні заклади України, які мають реальні партнерські зв'язки з навчальними закладами країн Євросоюзу.

Серед освітніх програм Європейського освітнього простору, які спрямовані на активізацію міжнародної співпраці та підвищення мобільності серед студентів, викладачів, науковців, програми „Erasmusmundus”, „Tempus”, „Socrates”, „Молодь” (YouthProgramme), Програма DAAD, програма „Люди” тощо [3, с.23].

Для прикладу, програма «Можливості» розширює дослідницькі можливості, необхідні Європі для того, щоб створити базу знань, яка бурхливо розвиватиметься. Вона охоплює такі напрямки: дослідницькі інфраструктури; дослідження на користь малих та середніх підприємств; сфери знань, дослідницький потенціал, наука у суспільстві, специфічна діяльність у міжнародному співробітництві.

Заклади фахової передвищої освіти активно співпрацюють з міжнародними організаціями та фондами, такими, зокрема, як DAAD, IREX, Фулбрайт та ін. З-поміж них варто виділити насамперед програми DAAD, за фінансового сприяння яких студенти та викладачі мають змогу навчатися в німецьких університетах. За рахунок стипендіальних програм DAAD в університетах Німеччини щороку підвищують рівень фахової підготовки студенти спеціальності «німецька філологія», економісти, психологи. А науковці та аспіранти університету неодноразово відвідували цю країну для проведення спільних досліджень [5, с. 241].

Поза офіційними програмами обміну існує і спонтанне пересування студентів різними країнами. Це відбувається, переважно, через обмежений доступ до освіти у своїй державі. Кількісні обмеження набору абітурієнтів на певні спеціальності змушують їх шукати можливості здобуття освіти за кордоном.

Одним з невід’ємних елементів системи академічної мобільності є викладацький склад. Мобільність викладачів та дослідників – важлива ланка в процесі інтернаціоналізації фахової передвищої освіти. Діяльність викладачів безпосередньо пов’язана з навчально-виховним процесом студентів. Переважно саме на них покладено відповідальність за здобуття студентами високоякісної освіти. Саме тому існує нагальна необхідність у збільшенні кількості викладачів і науковців із міжнародним досвідом. Фінансування навчання/стажування у закордонних навчальних закладах є важливим елементом системи академічної мобільності і здійснюється за кошти організацій, підприємств, установ всіх форм власності або коштів фізичних осіб. Важливим є вирішення питання фінансування на державному рівні.

Академічна мобільність викладацького складу, в переважній більшості, все частіше формує міжнародну складову. Міжнародна академічна мобільність спрямована на досягнення таких цілей:

- брати участь у міжнародних інформаційних освітніх процесах, переймати
- нові ідеї або технології, включаючи ідеї, пов’язані з їх використанням;
- покращити викладацьку та адміністративну спроможність закладів фахової передвищої освіти шляхом запозичення міжнародного досвіду;

— повернути і зберегти, навіть тимчасово, найталановитішу молодь для її самореалізації на користь країни-реципієнта;

— стати джерелом доходів для економіки та закладу фахової передвищої освіти країни-реципієнта.

— допомагати країнам нарощувати науковий потенціал [2, с. 125].

Такий широкий спектр завдань вимагає постійного реагування відповідальних органів системи державного управління, оновлення галузевого нормативного забезпечення, оперативної адаптації до внутрішніх та зовнішніх змін, викликів та реформ, що реалізуються відповідно до вимог епохи глобалізації й інтернаціоналізації вищої освіти.

В Україні реалізація майже всіх аспектів академічної мобільності у закладах фахової передвищої освіти поки що в незадовільному стані, а благородні та зрозумілі цілі політики інтернаціоналізації закладу освіти в тій її частині, що стосується міжнародної мобільності, ще й досі в Україні залишаються без належної уваги та організаційно-нормативного закріплення.

Керівництво українських закладів фахової передвищої освіти часто не помічає потенційних переваг експортно- імпортних освітніх послуг. Це тягне за собою проблему неналежного адміністративно-нормативного супроводу і сприяння вхідній та вихідній мобільності.

Держава має сприяти підвищенню академічної мобільності, для чого вважається за доцільне використовувати такі заходи:

— створення державних інформаційних центрів з питань академічної мобільності, функцією яких має бути надання зрозумілої, достовірної інформації щодо можливостей навчання або здійснення наукової діяльності закордоном.

Прикладом такого інформаційного центру є створена Європейським Союзом мережа EURAXESS, яка надає інформацію щодо пропозицій для дослідників та викладачів на європейському ринку праці. На нашу думку, створення порталів як для викладацького складу, так і для студентів зможе значно підвищити рівень академічної мобільності – внутрішньої та зовнішньої;

— підтримка здобувачів освіти, які вибирають програми з оглядом на національні інтереси. Стратегічним напрямом розвитку України є сектор інформаційних технологій. Тому академічна мобільність дозволить майбутнім фахівцям випускати продукцію, конкурентоспроможну на світовому ринку, а це покращить імідж країни як такої, що здатна надавати якісні послуги або заохочувати зовнішніх інвесторів;

— стимулювання поглибленого вивчення іноземних мов шляхом перегляду часових нормативів, запровадження нових підходів (студентоцентроване навчання, комунікативний підхід), надання можливості підготовки до міжнародних іспитів з іноземної мови, викладання деяких курсів іноземною мовою – створення так званого іноземного середовища);

— визначення геополітичної спрямованості, тобто країн, з якими є тісні політичні та мовні зв'язки, та надання допомоги під час вибору закладу освіти для здійснення академічної мобільності в цих країнах, що є ефективним з точки зору зміцнення міждержавних зв'язків;

— запровадження конкретних показників для вхідної і для вихідної мобільності [4, с. 50].

Невирішеним є питання стосовно мінімального обсягу академічної мобільності, якого буде достатньо для досягнення цілей мобільності, отримання не формального, а реального результату.

Отже, академічна мобільність є актуальним процесом, реалізація якого залежить від багатьох чинників і сфер суспільно-політичного життя країни. Політика держави в галузі фахової передвищої освіти повинна враховувати вимоги доби глобалізації й інтернаціоналізації, запозичувати успішний досвід розвинених країн світу, адаптувати відповідно до національних реалій найкращі тенденції. Факторами успішного державного управління академічною мобільністю в Україні буде вважатись, зміна кількісних і якісних показників академічної мобільності, державна політика розвитку міжнародної академічної мобільності, яка повинна прагнути збільшення горизонтальної вхідної мобільності за рахунок зменшення вертикальної вхідної мобільності.

Список використаних джерел

1. Хоминець С. Поняття та види академічної мобільності студентів /С.Хоминець//Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. соціальна робота». - 2019. -Випуск 2 (45) – с.223-225.
2. Бака С. Основні елементи академічної мобільності в країнах ЄС та інших країнах /С.Бака // Міжнародний освітній простір – с.117-127
3. Мирончук Н.М. Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий освітній простір /Н.М.Мирончук// Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном: зб. наук. Праць – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. – С. 20-24.
4. Карапетян А.О. Підвищення академічної мобільності як стратегічне завдання державної політики в сфері освіти / А. О. Карапетян // Аспекти публічного управління. - 2015. - № 1-2. - С. 48-55. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2015_1-2_8.
5. Сокур'янська Л.Г. Академічна мобільність українських студентів перед викликами сучасного світу: ризики академічної еміграції / Л.Г. Сокур'янська, О.О. Дейнеко // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». – Харків: ХНУ, 2021. – №941. –С.239-245.